

conscientie op te wekken, door haar toe te roepen, dat zij zich niet moet laten autoriseren door zichzelf, doch verslagen worden moet onder den eisch der wet. Laat men dat toepassen ook voor de geboden, die er voor de kerk en voor het institueeren der kerk duidelijk te lezen staan.

Deze opmerkingen zijn zeer eenvoudig; ieder zou de evidentie er dadelijk van inzien, als wij niet zoo heel diep weggezonden waren in, en mede dóór, onze kerkelijke gedeeldheid. We hebben onszelf maar geautoriseerd, en ons zelf maar laten gaan. We hebben in onze kerken de wetsverklaring (naar boven geciteerde Catechismusafdeeling) natuurlijk z.g. „gehandhaafd“, maar dan eigenlijk alleen met betrekking tot die „zonden“, die wij belijden te bespreken, en die „het innerlijke leven“ raakten. Onder het aspect van dat „innerlijke leven“ hebben wij zoo ongeveer alles en nog wat gezet. Alsof de geboden Gods niet even goed gingen over de kerk, en haar zichtbare eenheid, zoover die binnen ons bereik ligt, d.w.z. zoover de macht, het geweld, der wereld of der onwilligen, ons, gewilligen, niet erin verhindert.

Wij kunnen niet, zegt men, wij kunnen althans nu nog niet; schort tot zoolang uw spreken over „God wil het“ op. Maar men vergeet hier, dat 1e) het kunnen slechts mogelijk wordt door verkondiging van Gods Woord, en dat wij 2e) op deze manier in ethischen trant redeneeren. Is er één gebod, welks eischen wij hebben mogen opstellen (al was het ook maar ad interim) naar het ons bereikbare? Of geldt niet van alle geboden, dat ze altijd eischen, wat niet bereikbaar is? Zoo is het ook hier. Juist door bewust te eischen, wat wij niet kunnen, komen we weer op onze plaats.

Hier moet alle in-oogenschouw-nemen-van-menschen-en-zielen bewust het recht-van-meespreken ontzegd worden. Ik herhaal, dat ook ik voor den eersten tijd na een eventuele vereeniging vrij vermoedende kerkelijke ellende verwacht; maar ik geloof aan de doorwerking van het Woord, ik geloof ook, dat het Woord zuivere scheidslijnen trekt. Ik geloof, dat waar het Woord gebracht wordt, de tegenwoordige Chr. Geref. Kerk, die diepgaande verschillen vertoont, ook velen zal zien heengaan, zoodra men er maar begint te reppen, maar dan duidelijk, van wat het Woord Gods eischt. Ze zullen zich scharen onder de van des Heeren Kersten. Precies hetzelfde zullen onze kerken hier en daar (vooral niet overdrijven) beleven, als wij b.v. eindelijk nu eens elkaar vertellen, dat de hemelsche Vader er niets tegen heeft, als in de samenkomst van God met Zijn volk dat volk eens in zijn eigen taal Hem toespreekt, in een niet uit Gods Woord textueel nageschreven gebed, en in een niet uit Gods Woord textueel nageschreven lied. Zulke menschen zullen dan heengaan, tengevolge van eigenwijsheid en splijtzucht. Men zal dat moeten dragen, en vooral de Chr. Geref. leiders zullen dat moeten dragen, voorzover zij zulke menschen zelf met onrijpe artikelen verkeerd hebben geleid. Men kan zulke menschen zoo voorzichtig mogelijk behandelen, en — zijn eigen herroepingsdaad (dit vooral) zoo duidelijk mogelijk als zoodanig aandienen en rechtvaardigen. Voorts kan men de uitkomst aan God overlaten.

„De Wekker“ schrijft: „geen eenheid, waarvan wij zouden moeten zeggen „de dood in de pot“. Afgedacht van het feit, dat een bepaald gif in een spijsschotel iets anders is, dan „niet-aanwezig-zijn-van-geestelijke-basis“, vragen wij: indien de scheuring zonde is, is dan de zonde niet de dood? En beteekent een loslaten van de zonde niet een terugkeer tot „het leven“? Een gehoorzaamheidsdaad, die nog niet volkomen is (zooals het na een tweede „1892“ even zeker zijn zal als na het eerste), dat is nog niet volkomen-leven.

Maar dit is iets anders dan „dood“.

Gods Woord is geen gif, maar roeit het altijd uit. „Eenheid“, aldus de „Wekker“-redacteur, bestaat niet in „krammen, lijmen, pleisteren“. Volkomen juist. In gescheurd-houden, tegen het gebod in, bestaat ze ook niet. „Ze moet zijn een geboren worden uit drang des Heiligen Geestes“, zoo lezen we verder. Maar om te bewijzen, dat een „aandoening des gemoeds“ uit den Geest is, moeten wij het Woord vragen. En als we dan moeten wachten, tot wij die eenheid voelen geboren worden, dan noem ik dat ongereformeerd. Het tweede gebod was ook heelemaal niet „geboren“, toen het afgekondigd werd. Petrus' bereidheid om óók aan de heidenen te prediken, evenmin. Mozes', Jeremia's, Jona's bereidheid tot gehoorzaamheid ook niet. Er is er maar één geweest, bij wien alles, wat het Woord eischte, ook „geboren“ was: onze Heere Jezus Christus. Bij de anderen moet de wil gebogen worden, het verstand verlicht, de mensch overmocht. Maar dan door het Woord.

Daarom zeggen wij: God wil het, en wij zeggen het, wetende, dat wij aan beide zijden er lang niet klaar voor zijn, wetende, dat wij elkaar lang niet prettig vinden. En wij zijn eigenlijk goed Christelijk-Gereformeerd ook, dezen keer. Als „De Wekker“ schrijft: preek niet: God wil het, zoolang de bereidheid niet „geboren“ is, dan vraag ik schuchter: ik meende, dat men bij U er zoo fel tegen gekant was, te onderstellen, dat er eenig „goed bij ons „geboren“ werd zonder het Woord? Wat

zullen wij dan anders doen dan zeggen: God wil het? Daar moet het heen; het moet om Gods wil, niet om die „politieke macht“, waarom Prof. Vischer „herstel van kerkelijke eenheid“ noodig acht. We hebben ze noodig om Gods wil, en alle andere dingen, ook de politieke macht, zullen ons worden toegeworpen.

„Een conscientiekreet“.

De A. M. Diermanse heeft een brochure gegeven: „Het Recht van Nieuw-testamentische kerklieders, Een Conscientiekreet“.

Eerst wilde ik deze brochure niet direct in het volle licht plaatsen. Niet, omdat ik tegen de uitspraak van het door Chr. Gereformeerden en Oud-Gereformeerden en ons gezongen bundeltje vrije liederen zou zijn, maar omdat ik het met de argumentatie van De A. M. Diermanse op een enkel betoekenend punt niet eens ben. En het vermoet soms zoo, telkens weer een afwijkende meening te moeten doen hooren.

Nu evenwel erop aangedrongen wordt, dat ik de brochure bespreken zal, wil ik niet weigeren.

Natuurlijk is er veel in deze brochure, dat mij toespreekt. Het feit, dat een predikant van hoogen leeftijd zoo spreekt, is reeds op zichzelf, gelet ook op den persoon, een weerlogging van de opmerking van „De Wekker“, die het zingen van enkele nieuwe liederen wel niet „zonde“ durfde noemen, maar zich toen te buiten ging aan een verwijzing naar den strijd tusschen „preciesen en rekkelijken“.

Evenwel: al zing ik graag wat vrije liederen, ik kan toch niet deze brochure als in alles deugdelijk wapen in dien strijd aanvaarden. Als De Diermanse (bl. 10) met vette letter begint te handelen over „het gebrek der Psalmen“, dan acht ik dit onjuist, en jammer, zoowel voor onze rechte waardeering van de Schrift, als voor de zuiverhouding van het toch al verwarde en vermoedende debat over die vrije liederen. Natuurlijk bedoelt De Diermanse het niet kwaad; daarvoor kent ieder hem te goed. Hij bedoelt met dat „gebrek“ slechts, dat de Psalmen niet kunnen voldoen aan den eisch, om alleen te voorzien in de behoefte aan kerklieders. Maar men doet dan ook beter te spreken, niet van het gebrek der Psalmen, doch van dat der psalmzingers van deze soort. Ik merk onmiddellijk op, dat De Diermanse zelf dit ook zoo zegt. Maar dat voorts De Diermanse zich onthouden zou hebben van uitdrukkingen, die m.i. te kort doen aan het karakter van de Psalmen als Gods Woord, geloof ik niet. De Psalmen, zegt hij, geven „geen uitdrukking“ aan wat wij (in het Nieuwe Testament) bezitten en behoeven. Ik ontken dat: ze doen het wel. Zij „staan niet machteloos“, hier, gelijk De Diermanse zegt, maar zijn levend en krachtig en scherpsnijdend, gelijk alle Woord Gods. Het Oude Testament staat tegenover het Nieuwe in een andere verhouding, dan hier uitkomt. De schrijver spreekt er telkens over, dat de „naam Jezus“ niet in de Psalmen voorkomt. Ik zing evenwel liever van Jezus als Christus; en van den Christus, in Zijn ambt, spreken de Psalmen wel degelijk.

Mijns inziens moet men niet het debat in zijn tegenwoordige phase (met de ingediende voorstellen voor oogen dus) laten uitloopen op een uitwerking van de tegenstelling: Oud of Nieuw Testament. Want dáár gaat het tenslotte niet om. Het is in den grond der zaak een strijd over de vraag: theopneust of niet-theopneust gezang in de kerk. Velen, die de Psalmen alleen willen behouden, of liever (want zulken zijn ons nergens bekend, zie onder) tegen verandering in den bestaanden toestand zijn, beweren: ik ben er niet tegen, dat men naast het Oude Testament, ook het Nieuwe Testament doet spreken in den zang: we zingen immers Simeon na, en Zacharia, en Maria. In abstracto — als ze niet heimelijk tegen elke verandering van het bestaande waren — zouden ze er dus voor kunnen zijn, b.v. 1 Cor. 13 te berijmen, en te zingen, en gedeelten uit de Openbaring, welk boek door Prof. Greijdanus metrisch vertaald is, en waarin over het Lam gezongen wordt. Ik voor mij zou dat óók graag willen, en hoop, dat het er nog eens van komt. Al weet ik, dat ook dan velen zouden protesteeren, ook al was het klaar als de dag, dat tegen hún „regel“: in Gods huis alleen Gods (d.w.z. theopneust) Woord, op die manier geen oogenblik zou worden gezondigd.

Het bezwaar evenwel, gelijk het thans bij velen ingebracht wordt, en min of meerdere vastheid van formulering krijgt, is hieraan ontleend, dat vrije liederen niet theopneust zijn. Zulke menschen dan bewerken met een degradatie van de Psalmen (al doet De Diermanse daar slechts indirect aan mee), dat helpt m.i. hen niet, en maakt, dat wij zelf door zulke overigen goedbedoelde uitspraken, straks een paar overhaaste lieden zien heengaan. Laat ons liever erop blijven wijzen,

a) dat wie met alle geweld eischt, dat wij in Gods huis alleen Gods Woord zullen zingen, dan inderdaad in het Nieuwe Testament nog meer stof heeft, en dat dan voor hem te rekenen valt met den meerderen rijkdom (!), dien het Nieuwe Testament boven het toch ook rijke (!) Oude Testament heeft; hij kan dan zijn ernst bewijzen,

door te vragen om berijmde gedeelten uit het Nieuwe Testament (en andere van het Oude Testament), en alzoo bewijzen, dat het hem niet om een negatief afwijzen van alle verandering begonnen is;

b) dat de opgestelde regel: „In Gods huis alleen theopneust Woord“ zelf niet houdbaar is, en ook in geen enkele kerk des Zondags gehouden wordt, omdat er in Gods huis, principieel plaats is voor menschenwoord. Welke plaats de Psalmen daarbij hebben, zeide ik reeds: ik kom er niet op terug.

Onnoodig, te zeggen, dat er natuurlijk ook veel in de brochure is, waarvoor wij De Diermanse hartelijk danken. Hij vergeve het ons, dat wij, nu op bespreking aangedrongen werd, het bovenstaande schreven. Wil men ons oordeel, dan moet het ons ten goede gehouden worden, dat wij tegen vertroebeling der toch al onrustige besprekingen meenen te moeten waarschuwen.

K. S.

De Vereeniging van 1892.

VI.

(De bronnen. C.)

B. Dr. Kuyper en de Scheiding (2).

Al past De Jongeleen bij de doleantiemannen, en met name bij Dr. Kuyper, dezelfde methode toe als bij de vaders der scheiding; al haalt hij ook van Dr. Kuyper slechts enkele woorden aan, die hem in het geveel schijnen te komen, doch verzwijgt hij het vele, dat hem in het ongelijk stelt; toch kan hij het feit niet ontkennen, dat, evenals van de zijde der afgescheidenen toenadering tot de doleerenden, zoo ook van den kant der doleerenden toenadering tot de afgescheidenen gezocht is, en deze beiden ten slotte samen besloten hebben om te vereenigen. De Jongeleen spreekt dit zelf ook uit in zijn brochure. Nadat hij het eerst voorgesteld heeft, alsof Dr. Kuyper enkel minachting en afkeuring voor de scheiding overhad, moet hij toch ook het andere erkennen: „Doch nu komt er iets, waarover men werkelijk verwonderd moet zijn, daar komt de tijd, dat de Doleerenden beginnen aan te dringen op vereeniging. Hier dringt zich de vraag aan ons op, waarom zij dit nu deden.“¹⁾

En voor deze zoogenaamde, door hem geconstateerde, zwenking heeft De Jongeleen zijn eigen verklaring. „Ach, het is zooals De Janssen in zijn „Voor Waarheid en Recht“ schrijft, de Doleantie was op een fiasco uitgelopen. Het was niet gegaan, zooals men het zich had voorgesteld. De Herv. Kerk was overeind gebleven en de besturen hadden met krachtige hand ingegrepen. De processen om 't bezit der kerkelijke goederen waren verloren. Het stond er voor de Doleantie niet zoo rooskleurig bij. En toen, toen begonnen zij het oog te richten op onze Chr. Geref. Kerk, die in ons land zoo krachtig was geworden.“²⁾ En dit is nu juist De Jongeleens tweede grief, dat de vereeniging van de zijde van Dr. Kuyper enkel gezocht zou zijn, opdat zoo nog de doleantie kon worden gered.

Men mocht verwachten, dat De Jongeleen voor deze minder-edele verklaring ook de vereischte bewijzen bijgebracht zou hebben. Doch daarvan is bij hem geen schijn of schaduw te vinden. Dr. Kuyper zelf heeft altijd om vereeniging gebeden en haast gesmeekt, wij „ons gescheiden leven is en blijft zonde voor God; is beleediging van de liefde Christi, een hoonen van de nagedachtenis onzer vaders en martelaren; een verspelen van onze nationale toekomst; en een bederven van den geest onzes volks.“³⁾ Maar zonder het met een enkel woord waar te maken, beweert De Jongeleen maar klakkeloos, dat dit het hoofdmotief niet geweest is, doch dat het om iets anders gebeurde is, n.l. omdat de doleantie op fiasco uitgelopen was en de kerkelijke goederen waren verloren gegaan.

Doch de objectieve feiten weerspreken deze verklaring. Op het Synodaal Convent, te Rotterdam gehouden, waar de doleerende kerken voor het eerst in een officiële, kerkelijke vergadering bijeen waren, werd door een commissie bij monde van Dr. Kuyper geadviseerd, om mede met het oog op de vereeniging met andere gereformeerde groepen geen definitief doch slechts een voorlooppig kerkverband aan te gaan. „Daar intusschen het lichaam van Christus, ook voor zooveel het zich in onze natie openbaarde, één is, kan en mag geen definitief kerkverband opgericht, dan zulk een, waarbij alle geloovigen, die eenzelfde zuivere belijdenis met ons deelachtig zijn, elk in hun eigen Kerk met ons saam kunnen werken.“

Eisch voor een definitief kerkverband zou alzoo zijn, dat niet alleen de doleerende Kerken,

¹⁾ t. a. p. 20.

²⁾ t. a. p. 21.

³⁾ In de Heraut van 2 September 1888.